

Makale Geliş | Received: 11.06.2024
Makale Kabul | Accepted: 20.09.2024
Yayın Tarihi | Publication Date: 31.10.2024
DOI: 10.20981/kaygi.1499579

Muhammet Emin ERDEMLİ

Doktora Öğrencisi | PhD Candidate
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü, Samsun, TR
Ondokuz Mayıs University, Faculty of Human and Social Sciences, Department of Philosophy, Samsun, TR
ORCID: 0000-0002-9310-5092
m.eminerdemli@gmail.com

Kant'ın Yalan Kavramı Bağlamında Mahkeme Huzurunda Yeminin Eleştirisi*

Öz: Bu çalışma Immanuel Kant'ın yalan kavramını açıklayarak mahkeme huzurunda yeminin eleştirisini sunmayı amaçlamaktadır. Yalan, gerçeğe aykırı beyanın kasıtlı olarak sunulmasıyla ödevin ihlal edilmesidir. Ahlaki özne yalan söylediğinde içsel olarak kendi gözünde düşüşüne; dışsal olarak ise başkalarının gözünde düşüşüne neden olur. Böylece kişiliğinde taşıdığı insanlık onurunu küçültür. Hukuki özne ise yalan söylediğinde ötekinin hakkını ihlal eder. İhlalin oluşmadığı durumda yalan değil yanlış beyan söz konusu olur. Ancak yanlış beyan ile ötekinin hakkının ihlal edilmediği durumda dahi bütün olarak insanın hakkı ihlal edilir. Dolayısıyla hem ahlaki özne hem de hukuki özne olarak insan, yalan söylememelidir. Bununla birlikte mahkeme huzurunda doğru beyanın güvence altına alınması için yemin edilir. Ancak yemine zorlanan öznenin özgürlüğü ihlal edilerek umumi yalana müsaade edilir. Yemin, yalanı engellemek yerine yalan söylememe ödevinin ihlal aracı olarak kullanılabilir. İşte bu çalışmada Kant'ın ahlak ve hukuk felsefesinin yalan ile ilişkisi açıklanarak, mahkeme huzurunda yeminin doğru beyanı güvence altına almak yerine yalana kapı araladığı eleştirisi sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İnsanlık, Mahkeme, Yalan, Yanlış Beyan, Yemin.

Criticism of the Oath Before the Court in the Context of Kant's Conception of Lie

Abstract: This study aims to present a critique of the oath before the court by explaining Immanuel Kant's concept of lie. A lie is a violation of duty by deliberately presenting a statement contrary to the truth. When the moral subject lies, it causes internally his falling out of favor with himself; and

* Bu makale, 02-04 Mayıs 2024 tarihleri arasında Mersin/Türkiye'de düzenlenen *Kant 300 Yaşında!* adlı konferansta sözlü bildiri olarak sunulmuş "Kant'ın Yalan Kavramı Bağlamında Mahkeme Huzurunda Yeminin Eleştirisi" başlıklı bildirinin tamamlanmış halidir.

externally his falling out of favor with others. Thus, he diminishes the dignity of humanity he carries in his personality. When the legal subject lies, he violates the rights of the other. In the event that a violation does not occur, there will be a falsification, not a lie. However, even in the event where the rights of the other are not violated by falsification, the right of human being as a whole are violated. Therefore, a human being, both as a moral subject and a legal subject, must not lie. In addition, an oath is taken before the court in order to guarantee a true statement. However, the freedom of the subject forced to take the oath is violated and public lying is allowed. Instead of preventing lie, the oath can be used as a means of violating the duty not to lie. In this study, the relationship Kant's moral and legal philosophy with lie will be explained, and the criticism that the oath before the court opens the door to lie rather than guaranteeing the true statement will be presented.

Keywords: Humanity, Court, Lie, Falsification, Oath.

Giriş

Immanuel Kant'ın felsefesinde yalan (*mendacium*) kavramı, katı bir tutumla incelenir. Etik derslerinin derlendiği *Ethica* isimli eserinde, buyruk olarak yalan söylememelisin uyarısı ile sıkça karşılaşılır (Kant 2021a: 19 ve 29). Kant'ın mizaçlar hakkındaki düşüncelerine duysal güdü bağlamında bakıldığında, melankolik (sevdavi) zihin çerçevesine sahip insanın yalandan nefret ettiği görülür. Hannah Arendt, melankolik zihin ile Kant'ın kendi portresini çizdiğini düşünür (Arendt 2021: 68). Kant, melankolik zihinli insanı şöyle tasvir eder:

Zihin çerçevesi sevdavi olan insan, başka insanların yargılarına, onların neyi iyi ya da doğru saydıklarına fazla aldırılmaz; bu konuda yalnızca kendi içgörüsüne güvenir. Onun motivasyonunun zeminini ilkeler oluşturduğu için, (...) Doğru sözlülük yücedir ve sevdavi, yalandan ya da ikiyüzlülükten nefret eder. İnsan doğasının asaletine [onuruna] ilişkin yüksek bir duygusu vardır. Kendisine değer verir ve insanı, saygıyı hak eden bir yaratık olarak görür. Haddinden fazla uysal değildir; soylu bir göğüste özgürlüğü solur (Kant 2017: 64-65).

Melankolik zihne bakıldığında; ilkelerin motif, doğru sözlülüğün yüce ve insan doğasının onuruna ilişkin yüksek bir duygunun oluşu ile insanın saygıyı hak etmesi ve özgürlüğün soylu bir göğüste solunması özellikleri görülür. İlgili özellikler, duysal güdü yerine ahlaki neden olarak düşünülebilir. Ancak bir zihin çerçevesinin doğal eğilimi (Kant 2022c: 255; Kant 2020: 30) ile yalandan nefret etmek, ahlaki (değerli olan) (Kant 2020: 52) ve hukuki bir neden değildir. Bu nedenlerin ne olduğu, yalan (*mendacium, lie*) ile 'yanlış beyan'¹ (*falsiloquium*,

¹ *Falsiloquium* kavramının Türkçe karşılığı olarak, 'yanlış beyan' çevirisini kullanmama katkı sağlayan Doç. Dr. Nil AVCI'ya teşekkür ederim.

falsification, untruth)² kavramlarının sınırları üzerinden aktarılacaktır. Bu temel doğrultusunda yemin (*eid, oath*) kavramı eleştirilecektir. Çünkü mahkeme (*forum, court*) huzurunda edilen yeminin doğru beyanı güvence altına almaya yönelik olması, yalan ve yemin kavramlarını bağıntılar. Çalışmamızda, Kant'ın ahlak ve hukuk felsefesi ışığında, mahkeme huzurunda yemin edilerek yalanın engellenmesine ihtiyaç olmadığına yönelik eleştiri sunulmaya çalışılacaktır. Eleştirinin uygulamadaki konumunun daha rahat anlaşılabilmesi için ilgili bölümlerde tikel olarak Türk Hukuk Sistemi üzerinden örneklere yer verilecektir.

1. Yalan

Duyusal bir güdüden dolayı yalandan nefret etmek, insanın doğal varlık yönü ile ilgilidir. Ancak doğanın parçası olan insan (*homo phaenomenon*) aynı zamanda saf pratik aklının yasa koyucu özelliği sayesinde özerk ve özgür dolayısıyla potansiyel olarak ahlaki bir varlıktır (*homo noumenon*) (Kant 2022a: 63). “Kant’a göre, insan eylemi doğası gereği son noktada ya akıl (ödev) ya da duyusal eğilimler (mutluluk) tarafından belirlenir. Bu yüzden taraflardan her biri davranışın belirleyici nedeni olmak için insan iradesi (isteneç) üzerinde hak talep eder” (Çilingir 2018: 129). Doğal varlık (duyusal doğası) olan insanın iradesi\istememesi\istenci (*Wille*), eğilimler ile belirlenir. Ahlaki varlık (duyularüstü doğası) olma potansiyelini taşıyan insanın iradesi ise saf pratik akıl tarafından belirlenmelidir. İnsan doğasından kaynaklanan bu ikili ayrım özerklik (*autonom*) ve yaderklik (*heterenom*) kavramının tanımında yer edinir.

Şimdi doğa, sözcüğün en geniş anlamıyla, şeylerin yasalara bağlı varoluşudur. Genellikle akıl sahibi varlıkların duyusal doğası, bunların deneyce belirlenen yasalara bağlı varoluşlarıdır; bu da akıl için yaderklidir. Öte yandan, aynı varlıkların duyularüstü doğası, onların bütün deneysel koşullardan bağımsız olan, dolayısıyla saf aklın özerkliğine ilişkin olan yasaya uygun varoluşlarıdır (Kant 2021c: 49).

² *Falsiloquium* kavramının İngilizce karşılığı olarak Allen Wood, *falsification* kavramını (Wood 2011: 97); Randolph Wheeler ise *untruth* kavramını kullanır (Wheeler 2007: 51).

Doğal varlık olan insan, deneyce belirlenen yasalara bağlı oluşu ile yaderklik konumundadır. Özerk olmak ise, iradenin, arzulan bir nesneden; eğilimlerden ve içeriklerden bağımsız olarak seçimde\ihtiyarda\kişisel tercihte (*Willkür*) bulunmasıdır (Kant 2021c: 39). Çünkü, iradeyi belirleyen neden, içerikli öznel pratik ilkeler yani maksimler olduğu takdirde genel bir yasa düşünülemezdir. Kant, böyle bir genel yasanın kendini nasıl yok edeceğini yalan kavramı üzerinden açıklar:

Böylece çok geçmeden farkına varırım ki, yalanı gerçi isteyebilirim, ama yalan söyleme konusunda genel bir yasa hiç isteyemem; böyle bir yasaya göre söz verme diye bir şey olmaz, çünkü bu söylediğime inanmayan, ya da fazla acele bir şekilde inansalar bile bana yaptığının aynısını yapacak olan başkalarına, gelecekteki eylemlerim bakımından istememi ileri sürmem boşuna olurdu; dolayısıyla maksimim genel bir yasa yapılır yapılmaz, kendini yok etmek zorunda olurdu (Kant 2020: 18-19).

Maksimim içeriği olarak yalan seçilebilir. Ancak böyle bir seçimin genel bir yasa olması beklenemez. Çünkü yalanın genel yasa olması durumunda beyanlar üzerine herkes için geçerli ortak bir zeminde buluşmanın imkanı kalmayacaktır. “Demek ki, akıl sahibi bir varlık kendi öznel pratik ilkelerini, yani maksimlerini ya aynı zamanda genel yasalar olarak düşünemez, ya da maksimlerini pratik yasalar yapanın, yalnız başına bu maksimlerin biçimleri -onları genel bir yasa olarak konmaya uygun kılan biçimleri- olduğunu kabul etmek zorundadır” (Kant 2021c: 31). Bu nedenle maksimlerin yalnızca biçimi ile belirleniminde bulunulmalıdır. “Eğer iradeyi belirleyen neden yalnızca maksimlerin yasa koyucu biçimi ise, o zaman bu irade doğa nedenselliğinden özgür bir şekilde düşünölmek zorundadır” (Çilingir 2018: 154). İçerikten bağımsız biçim, görünüşler dünyasında dolayısıyla doğa nedenselliği içinde yer almadığı için akıl tarafından tasarılanır (Kant 2021c: 32-33). Özerkliğin bu açıklaması negatif anlamda özgürlüktür. Böylece özgür olduğu varsayılan iradede, içerikten yoksun maksimler oluşturulduğunda doğrudan ahlak yasasının bilincine varılır. Ahlak yasasını genel bir yasa olarak veren ise kendi başına pratik olan saf akıldır. “Saf olarak pratik aklın bu kendi kendine yasa koyması, pozitif anlamda özgürlüktür” (Kant 2021c: 38). Kant, saf pratik aklın

içerikten soyutlanmış yasasına örnek olarak yalanın hangi güdü ile söylenmediğine dikkat çeker:

Söz gelişi biri der ki: saygınlığımı korumak istiyorsam, yalan söylememeliyim; diğeri ise şöyle der: bana en ufak bir ayıp getirmese bile, yalan söylememeliyim. Böylece ikincisi istemenin etkilenmemesi için kendini her türlü nesneden soyutlamalı, öyle ki pratik akıl (isteme) sırf kendine yabancı ilgilere hizmet etmesin; tersine, en üst yasama olarak kendi buyurucu saygınlığını kanıtlasın (Kant 2020: 59).

Öyleyse nesnelere soyutlanan yasa ile irade belirlenmelidir. Ancak insan, doğasının iki yönlü oluşu nedeniyle Tanrı gibi saf bir iradeye sahip değildir. Bu nedenle ahlak yasasına uygun eylemek için ödev kavramı ile zorlanır. “Ödev, yasaya saygıdan dolayı yapılan eylemin zorunluluğudur” (Kant 2020: 15). Saygı ise eylemin öznel yönü ile ilgilidir. “Ahlaki eylemin nesnel belirleme nedeni de öznel belirleme nedeni de sadece ahlak yasasıdır. Yasa karşısındaki saygı yasanın nedeni değil, özne üzerindeki etkisidir” (Çilingir 2018: 149). Akıl, öznenin saygı duygusu ile ödevden dolayı eylemesi için buyruk sunar. “Şimdi eğer eylem sırf başka bir şey için -araç olarak- iyi olacaksa, buyruk koşullu olur; kendi başına iyi, dolayısıyla kendiliğinden akla uygun olan bir istemenin ilkesi olarak zorunlu olduğu tasarımlanırsa, o zaman kesindir” (Kant 2020: 31). O halde içerik göz önüne alınarak amaç için eylendiğinde koşullu (*hypothetisch*) buyruktan bahsedilir. “Kişinin temel ahlak ilkesini dikkate alarak ilgili olayda uygulamak üzere formüle edeceği somut kural kategorik (kesin/koşulsuz) buyruk olacaktır” (Uygun 2021: 1441). İşte Kant için yalan da kesin buyruk (kategorik imperatif) olarak söylenmemelidir. Yalanın genel yasa olması halinde kendi kendini yok edeceği açıklaması kesin buyruğun birinci biçimi ile örtüşür: “Aynı zamanda genel bir yasa olmasını isteyebileceğin maksime göre eylemde bulun” (Kant 2020: 38). Bu buyruk, doğa yasalarını (genelliği bağlamında) model (Kant 2021c: 77) olarak alıp şöyle belirtilir: “Eyleminin maksimi sanki senin istemenle genel bir doğa yasası olacakmış gibi eylemde bulun” (Kant 2020: 38). Ahlak yasasının nesnelere soyutlanmış genelliği karşısında yalan söylememelisin buyruğu anlam kazanır.

Bununla birlikte Kant, yalan söylememelisin buyruğunu insanın değeri ile bağıntılar:

'Yalan söylememelisin.' buyruğu kesin\kategorik\koşulsuz ve mutlaktır: Demek ki bu buyruk ya hiçbir koşula [bağlı değildir] ya da nesnel zorunlu bir koşula bağlıdır. Ahlaksal buyrukta amaç aslında belirsizdir, eylem de amaca göre belirlenmemiştir; bu buyruk amaç ne olursa olsun, özgür iradeye dayanır. Ahlaksal buyruk, demek ki amaca bakmadan, mutlak şekilde buyurur. Özgür edimlerimiz ve vazgeçişlerimiz, amaç ne olursa olsun, içsel bir iyiliğe sahiptir. Ahlaksal iyilik insana araçsız, içsel, mutlak bir ahlak değeri kazandırır; örneğin sözünü tutan bir kişi, amaç ne olursa olsun, her zaman araçsız içsel bir özgür irade değerine sahiptir (Kant 2021a: 20).

Kant'ın söyleminde insanın, kesin buyruk olarak yalan söylemediğinde değer kazandığı görülür. İnsan, pratik yapıp etmelerde yani eylemlerde bulunarak ahlaki kişiliğinin potansiyelini dışa vurur. "Pratik akıl bütün ahlâki fenomenlerin temelidir; fakat o doğrudan doğruya harekete geçmez; yapıp etmelerimizin taşıyıcısı olan başka bir varlık vardır: Bu varlık, kişidir" (Mengüşoğlu 2020: 51). Eylemlerinin taşıyıcısı olarak kişi, ahlaki eylemleri ile kişiliğinde değer oluşturur. Dolayısıyla ahlaki olmayan eylemlerde bulunmak kişiyi küçültür. Kant, yalan söylemeyi bu küçülüşe örnek gösterir. "Yalan söylemek insanı küçültür ve bu, kendi özsaygından ve herkesin sahip olması gereken özgüven duygusundan bir şeyler çalmanın en etkili yoludur" (Kant 2023: 65-66). Yalan söylememelisin kesin buyruğuna uymayan fail küçüldüğü gibi yalanın muhatabı olan tarafı da araçsallaştırır (Kant 2020: 46). Böylece kesin buyruğun ikinci biçimi ihlal edilir. Bu biçim, kendinde amaç biçimi olarak şöyledir: "Herdefasında insanlığa, kendi kişinde olduğu kadar başka herkesin kişisinde de, sırf araç olarak değil, aynı zamanda amaç olarak davranacak biçimde eylemde bulun" (Kant 2020: 46). Dolayısıyla kesin buyruğa aykırı eyleyen fail kendini küçülterek, aslında kendi kişiliğinde temsil ettiği insanlığın onurunu (Wheeler 2007: 52) da küçültür.

Kant'ın genel yasa, ahlaki değer ve kendinde amaç biçimi hakkındaki görüşlerinin, yalan hakkında katı tutum sergilemesine ahlaki nedenler olarak gösterilmesi; salt kendi mizacı gereği değil, ahlak felsefesi uyarınca niçin yalan söylenmemesi gerekliliğini temellendirir. Ahlak yasaları, içsel özgürlükle ilişkisi

içinde içsel yasalardır. Ancak mesele ben ve öteki arasındaki hak uyumsuzluğu hakkında olduğunda, dışsal özgürlük (Satıcı 2020: 72) ve dışsal yasalar söz konusu olur. İşte bu alanda yalan (*mendacium, lie*) kavramının katılığını görünüşte esneten bir kavram ile karşılaşılır: yanlış beyan (*falsiloquium, falsification, untruth*).

1.1. Yanlış Beyan

Kant'ın, *Ahlakın Metafizikisi* isimli eseri “Erdem ve Hak Öğretisi” başlıkları ile ayrılır. Bu ayrımın (Weinrib 2008: 142-143) sonucunda içsel olan ahlak yasalarının tersine benim ve senin olanı düzenleyen dışsal fiiller ile ilgili yasalar, dışsal yasalar (*leges externae*) (Kant 2022a: 58) olarak incelenir. İkinci türden yasaların dayanağı olan dışsal özgürlük kişinin yalnızca insan olması nedeniyle doğuştan (Avcı 2017: 141) gelen haktır. “Ahlaki saha ile hukuki sahayı birleştiren, her ikisinin de pratik aklın özgür yasa koyma ediminin ürünü olmalarıdır” (Çilingir 2020: 33). Hukuk sisteminde de ben ve ötekinin seçimleri, özgürlüğün genel yasaları altında birleştirilir. Böyle bir birleşmenin imkânı halinde her fiil doğrudur. “Birinin özgürlüğünün genel yasalarla beraberce uyum içerisinde veya fiilin maksimine göre birinin seçiminin özgürlüğünün diğerinin özgürlüğüyle genel yasalara göre uyum içinde birlikte var olabildiği her bir fiil doğrudur” (Kant 2022a: 71). Ben ve ötekinin özgürlüğünün birlikteliğini sağlayan evrensel yasa eylemin maksimi olduğu için, eylemin sonucunun belirlenmesinde özgür seçim (Kant 2022a: 49) vardır.

Bu yasalarda sadece dışsal fiiller ve bunların yasalara uygunluğu söz konusu olduğunda, bunlar hukuki yasalar olarak nitelendirilir; ama hukuki yasalar da yasaların bizzat kendilerinin eylemlerin belirlenme sebebi olmalarını talep etmeleri hâlinde, bunlar etik yasalar olmaktadır ve böylece eylemlerin hukuki yasalara uygunluğuna yasallık, eylemlerin etik yasalara uygunluğuna da ahlakilik denir (Kant 2022a: 50).

Dışsal fiillere ilişkin yasalara uygunluk ölçüt alındığında yasa, hukukidir. Bu yasaya uygunluk ise yasaldır. Ancak hukuki yasa, eylemi belirleyen neden olarak kabul edilirse etik yasadandır da bahsedilir. “Buna göre etik şunu öğretir: Hukuki yasakoyucunun etik ödevle birleştirdiği itki, dışsal zorlama, bir kenara

birakıldığında, ödev düşüncesi sadece itki için yeterlidir” (Kant 2022a: 61). Çünkü hukuki yasada dışsal bir zorlayıcı olarak otorite (Çilingir 2020: 33) bulunmaktadır. Kişinin kendine karşı ödevleri, etik ödevdir ancak otorite farklılığının dışında hukuk ile etik aynı ödevi buyurabilir. Devletlerin tikel hukuk sistemlerindeki yasaları³, bu duruma örnek oluşturabilir. “Dolayısıyla Kant için hukuk kuramı ile erdem kuramını ayıran ödevlerin farklılığı değil, yasa koyma süreci ile bu yasaları ödev ile bağlayan itkilerin farklılığıdır” (Güneş Esgün 2017: 143-144). Dışsal bir yasa koyucunun olduğu ödevler hak ödevleridir (*officia iuris*). Buna göre kişi diğerini hukuk toplumu içinde ödevde uymaya zorlayabilir. Hak ödevinde “yasaya göre eylemeyi zorlayan unsur, pozitif yasaların zorlaması ve pozitif yasaları tesis eden otoritenin zor kullanma gücüdür” (Satıcı 2020: 91). Erdem veya etik ödevleri (*officia virtutis s. ethica*) ise özgürce kendini sınırlama hali ile ilgilidir dolayısıyla dışsal bir yasa koyucu ile sınırlandırılmaz. Çünkü ikinci türden ödevler “aynı zamanda bir ödev olan bir amaçla veya (amaca ulaşmayla) ilgilidir” (Kant 2022a: 62). Bir şeyi kendi amacım olarak düşünmemi sağlayan kendim olduğum için dışsal değil, içsel bir yasa koyucu ile sınırlandırma gerçekleşir.

İçsel ve dışsal ayrımı yalan kavramında da devam ettirilir. İçsel yalan, insanın kendi gözünde düşüşüne; dışsal yalan (*mendacium externum*) ise başkalarının gözünde düşüşe neden olur (Kant 1991: 225). Her hâlükârda insan yalan ile insanlık onurunu yok edeceği için yalan söylememelidir. “Bir başkasına

³ Çalışmamızın konusu olan yalan kavramı ile ilişkisi içinde etik bir ödevin aynı zamanda hukuki yasa ile ödevleştirilmesine tikel olarak Türk Hukuk Sistemi üzerinden örnekler sunulabilir. Genel hukuk ilkesi olarak dürüst davranma başlıklı Türk Medeni Kanunu’nun 2. maddesinin birinci fıkrasına (TMK m. 2/1) göre: “Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır.” Bu genel ilke, özel olarak dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğü başlıklı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 29. maddesinin birinci fıkrasında (HMK m. 29/1) şöyle düzenlenir: “Taraflar, dürüstlük kuralına uygun davranmak zorundadırlar.” Doğruyu söyleme yükümlülüğü ile taraflar kendi lehine ve aleyhine olacak her durum hakkında doğru beyanda bulunmak zorunda değildir. Aleyhe olan hususlarda susulabilecektir. Doğruyu söyleme yükümlülüğü ilk bakışta Kant’ın felsefesi ile tutarlı görülmektedir. Aleyhe olan durumlarda susmak ise yalan hakkındaki katı görüşlerinden dolayı Kant’a yöneltilen eleştirileri yumuşatma işlevi görebilir. Kant, zihniyetin açıklanmamasını çekingenlik olarak tanımlayıp, beyanda bulunmamanın aleyhe kararı olumsuzlamak demek olduğunu düşünür. Çünkü ona göre lehe karar durumunda kişi evet cevabını verirdi. Ancak işlenen suç hakkında konuşmamak ise ketumiyettir ve insan bu konuyu paylaşmaya (doğa tarafından) zorlanamaz (Kant 2021a: 272).

ahlaki ödeve göre uygun davranmak, kişinin onuru ile ilişki kurmak anlamına gelirken, insanlar arasında belirli kişiler olarak hukuki bir ilişki vardır” (Avcı 2017: 140). Yalan söylemek, öncelikle ahlaki varlık olarak insanın kendine karşı ödevinin ihlalidir. Bu nedenle ahlaki özne olarak insan yalan söylememelisin buyruğuna göre eylemelidir. Ancak hukuki özne dışsal yasalar ile hukuki ilişkiye tabi olması anlamında yalan söyleyerek ötekine zarar (Kant 1996: 612) vermemelidir.

(...) kişi diğerlerine karşı onların haklarını incitmediği ve bunu istemedikleri sürece her şeyi yapmaya yetkilidir. Başka birilerine düşüncelerini bildirmek, bir şeyler söylemek veya söz vermek, bu birinin söyledikleri dürüst ve doğru olsa veya dürüstçe olmasa ve doğru olmasa da (*veriloquim aut falsiloquim*), böyle şeyler de birinin özgürlüğü içindedir, çünkü diğerlerinin ona inanmak istemeleri veya istememeleri tamamen bu diğerlerine kalmış bir şeydir (Kant 2022a: 80).

Hukuki özne, beyanın (*aussage, declaration*) (Wood 2011: 98) doğruluğunu beklemeyen ötekinin haklarını ihlal etmediği sürece dışsal özgürlüğü içinde doğru olmayan beyanlarda bulanabilir. “Hak bağlamında beyan, doğruluğuna güvenmeye yetkili olduğum bir başkası tarafından yapılan beyandır” (Wood 2011: 100). Yanlış beyanlara inanmak, özgürlüğü içinde beyanın muhatabı olan tarafa kalır. Hak ihlalin gerçekleşebilmesi için yalan beyanda bulunulan kişinin, beyanın doğruluğuna güvenmeye yetkili olması gerekir; iki tarafın arasında yapılan sözleşme gereği güven ilişkisinin kurulması gibi. Hak ihlalinin gerçekleşmediği ama dürüstçe ve doğru olmayan beyana ise yanlış beyan (*falsiloquium*) denilebilir. “Zihniyetimi başkasından gizleme niyetindeysem ve bu kişi söyleyeceğim doğruları kötüye kullanacağı için zihniyetlerimi gizleyeceğimi tahmin ederse, o zaman da bir *falsiloquiumun* vuku bulması mümkündür” (Kant 2021a: 274). Özenle seçilmiş kelime ile karşıdakinin hakkını ihlal etmeden yanlış beyanda bulunulabilir. Buna rağmen yalan ile yanlış beyanın birbirine yakın kavramlar olarak algılanması aralarındaki ayrımı çizmeyi zorlaştırır. Kant, yalan ile yanlış beyan arasındaki ince ayrımı şöyle açıklar:

Kasten, sadece hafif ihmalle de olsa, hakikat dışı konuşmak, normal olarak yalan (*mendacium*) olarak adlandırılır, bunun nedeni yalanı dürüstçe tekrarlayanın, diğerleri tarafından naif olarak alay konusu olduğunda yalanın en azından zarar da vermesidir. Bizim hukuki ihlal olarak nitelendireceğimiz yalan doğrudan doğruya

birinin haklarını ihlal eden yalandır, örneğin biriyle sözleşme yapıldığına dair, ona ait olanı ondan mahrum etmek için yanlış iddialar ileri sürmek (*falsiloquium dolosum*) ve birbirine yakın kavramlar arasındaki bu fark temellendirilmiştir, çünkü biri düşündüğünü söylediğinde diğeri bunu nasıl istiyorsa, öyle kabul etmede özgürdür. Fakat bir şekilde temelleri olan söylentilere inanılamayacak olan birisiyle ilgili söylenti, onu yalancı olarak adlandırma ithamına çok yakın düşmektedir ve *Ius*'a (hukuk) ait olanla etiğe ait olan arasındaki sınır sadece bu şekildedir (Kant 2022a: 80).

O halde yalan, gerçeğe aykırı beyanın kasıtlı olarak sunulmasıyla ödevin ihlal edilmesidir. Yanlış beyan ise hukuki olarak başkasının hakkının ihlal edilmemesidir. Bunun için ise zihniyet gizlenerek beyanda bulunulur. Zihniyetin gizlenmesi ile yalan oluşmadan yanlış beyanda bulunmaya Kant'ın kendi hayatından örnek verilebilir. "Kral II. Friedrich Wilhelm, din hakkındaki yazılarıyla Kant'ın Hıristiyanlığı aşağıladığı ve yurttaşlara kötü örnek olduğunu düşünüyordu" (Uygun 2021: 1449). Gelecekte böyle bir hata yapmaması ve görevine uygun davranması beklendiği için Kant, mektubunda vicdani bir açıklamaya yönelik şunları yazar:

(...) Hristiyanlığı çarpıtmaktan ve aşağılamaktan (suçlandığım gibi) gelecekte suçlanmamak için, inanıyorum ki, zerre miktarı kadar bir şüpheye mahal bırakmayacak benim için en kesin yol, Majestelerinin en sadık tebası olarak, bundan sonra alenen, derslerimde veya yazılarımda ister doğal ister vahyedilmiş olsun din üzerine söylemlerden tamamen kaçınacağımı içtenlikle ilan etmektir (Kant 2021b: 54).

Kant, mektubunda din üzerine söylemde bulunmayacağından bahseder. Ancak üzerindeki baskılar nedeniyle gecikmeli yayımlanan *Fakültelerin Çatışması* isimli eserinde teoloji hakkında bir bölüm bulunur. Kant, mektubundaki söylemlerin yalan olmadığını Majeste (Weinrib 2008: 169) kavramına gönderilen atıfla şöyle belirtir: "Dikkatle seçtiğim bu ifade de, bu dinî davada yargılama özgürlüğümün sonsuza kadar değil, sadece Majestelerinin yaşamı boyunca, feragat ettiğimi gösterir" (Kant 2021b: 54). Özenle seçilmiş kelime ile karşıdakinin hakkını ihlal etmeden yanlış beyanda bulunulabilir. Ancak verilen örnekte de görüldüğü üzere yanlış beyan, yalan kavramını görünüşte gölgeleyerek (Kant 1991: 225) insan onuruna yakışmayan bir durumun varlığını hissettirmektedir. Bunun nedeni insanlık ve insanın hakkı (*right of human beings*) ayırımından

kaynaklanmaktadır. Kişinin veya bir topluluğun hakkı belirtildiğinde kişiliğimizdeki insanlık hakkından (*right of humanity*) bahsedilir. “İnsanın hakkı ise aksine bir bütün olarak insanlığa, yani bütüne atıfta bulunur” (Weinrib 2008: 148). Dolayısıyla yanlış beyan kişinin hakkını ihlal etmese dahi (bütün olarak) insanın hakkını ihlal edebilir. “Bana yalan söyleyen birine ben de yalan söylediğim zaman kendisine haksızlıkta bulunmam, ama insan [insanın] haklarına aykırı hareket ederim, zira toplumu meydana getiren koşul ve araçlara, yani insan haklarına aykırı davranmış olurum” (Kant 2021a: 274). Toplumu oluşturan araç olarak insanın hakkının yalan kavramı ile bağlantısının temelinde aleniyet ilkesi (Weinrib 2008: 164) görülür. İnsan hakkı olan özgürlüğe, herkes yalnızca insan olduğu için eşit (Kant 2022a: 79-80) derecede sahiptir. Bu eşitlik bağlamında ortak iradenin ürünü olan kamu hukukundan bahsedilir. “Şimdi (tüm deneyim koşullarından soyutlanan) bir hak metafiziğinden (bu kavramları deneyim durumlarına uygulayan) bir siyaset ilkesine ilerlemek için” (Kant 1996: 614) kamu hukukunun transandantal formülüne değinilebilir: “Başka insanların haklarıyla ilgili olarak ama maksimi kamuya açıklık [aleniyet] ilkesine uymayan herhangi bir eylem haksızdır” (Kant 2022b: 163). Yalan söyleyerek gizlenen maksim, ben ve ötekinin arasındaki iradenin uyuşmasını engelleyeceği için aleniyet ilkesi bağlamında da haksız bir eylem olacaktır. Ahlak felsefesinde içerikten soyutlanarak elde edilen biçimsel maksim gibi aleniyet ilkesinde de deneyim koşullarından soyutlanmış formül ile karşılaşırız. O halde hukuki ilişki içinde deneyim nesnesi olarak birine söylenen yalanın, ona zarar vermemesine rağmen insanın hakkını ve kişiliğinde taşıdığı insanlığın onurunu ihlal etmesi mümkündür.

Demek ki bir *mendacium* [yalan], başkasının belirli bir *jus quaesitum* [hususî hakkına] aykırı değilse bir *falsiloquium in praejudicium humanitatis* [insanlığın ön yargısında yalan söyleme]. Bir *mendacium* [yalan] hukuk açısından bir *falsiloquium in praejudicium alteri* [başkalarının önyargısında yalan söyleme] ve başka türlü olamaz, ama bir *mendacium* [yalan] ahlak açısından bir *falsiloquium in praejudicium humanitatis* [insanlığın önyargısında yalan söyleme] (Kant 2021a: 275).

Hukuki öznenin, ahlaki özne de olma potansiyeli dolayısıyla yanlış beyan, her halükarda insan onurunu zedeleyecek bir eylem biçimine dönüşür. “Yalan ister kötü ister iyi niyetle söylensin kendinde bayağı bir şeydir, çünkü biçimsel olarak kötüdür” (Kant 2021a: 277). O halde yanlış beyan görünüşte yalana bir esneklik tanısa dahi ahlaki olarak insan onuruna, hukuki olarak ise insanın hakkına karşı yalan ile aynı konuma düşer. Bu nedenlerle Kant'ın ahlak ve hukuk felsefesinde doğru beyan güvence altına alınır.

Mahkeme (*forum, court*) huzurunda doğru beyanın güvence altına alınmasını sağlamak için ise yemin (*eid, oath*) edilir. Ancak mahkeme huzurunda verilen beyanlar göz önüne alındığında, bir hukuk sistemini ilgilendirdiği ölçüde, yalnızca mahkemedeki tarafların değil, tüm hukuk sisteminin güvenmeye yetkili olduğu belirtilebilir. Çünkü mahkeme huzurunda söylenen yalan ile yalnızca tarafların hakkı değil hukuk sistemi (Wood 2011: 100) de ihlal edilmiş olur. Bunun ihlal olarak kabul edilmesi, benim ve senin olanın özgürce birlikteliğini düzenleyen evrensel yasanın gereğidir. İşte çalışmamızın esas sorunu, yemin ile doğru beyanın güvence altına alınmaya çalışılmasının imkânıdır. Kant'ın ahlak ve hukuk felsefesi aracılığıyla katı koşullara (Wheeler 2007: 51) tabi tutulan yalan kavramının bu konumu düşünüldüğünde yemin müessesesine ihtiyaç bulunmakta mıdır?

2. Mahkeme Huzurunda Yemin

Mahkeme huzurunda sunulan yeminin eleştirisinde bulanabilmek için öncelikle Kant'a göre mahkeme kavramının ne anlama geldiğini incelemek gerekir. “Adaleti yöneten ahlaki kişi bir kurum olarak yargılama [mahkeme] (*forum*) ve adaletin yönetimi bir yargılama faaliyeti olmaktadır (*iudicium*)” (Kant 2022a: 150). Mahkeme, adaleti yöneten ahlaki bir kişi olarak tanımlanır. Burada metafor olarak kişileştirilen mahkeme, insan (gerçek kişi) olmaktan ziyade insan tarafından yönetilen tüzel (hukuki) bir kişidir. Mahkemeyi yöneten, “yasal yönden kesin yargıya varma hakkına ve bunu infaz etme yetkisine sahip olan kişi yargıdır

[hakimdir]" (Kant 2021a: 93). Çalışmamız süresince devam eden içsel – dışsal ayrımı mahkeme kavramı için de geçerlidir. Bu ayrıma göre:

Forum iki çeşittir: *forum humanum* [insan mahkemesi] olan *forum externum* [dış mahkeme] ile *forum conscientiae* [ahlak mahkemesi] olan *forum internum* [içsel mahkeme]. Biz aynı zamanda bu içsel mahkeme ile *forum divinum* [tanrısal mahkeme] birbirine bağlarız; çünkü edimlerimiz bu dünyada tanrısal mahkeme tarafından *per conscientiam* [ahlak duygusu aracılığından] başka bir şey olarak sorumlu tutulamaz, bu nedenle içsel mahkeme bu dünyada bir tanrısal mahkemedir (Kant 2021a: 94).

Fenomenal dünyada insanın mahkemesi dışsal iken; ahlaki boyutta içseldir. Dışa vurulmayan eylemler ve düşüncelerden dolayı içsel mahkemede yargılama gerçekleşir. "İnsandaki bir iç mahkemenin bilinci ('huzurunda düşünceleri birbirini suçlayan veya mazur gören') vicdandır" (Kant 1991: 233). İnsanın vicdan mahkemesinde (*forum poli*) kendi kendini yargılaması ise, hem suçlunun hem hakimin aynı kişide toplanması (Kant 1991: 234) anlamına gelir. "Forum [mahkeme], eylemler hakkında kesin yargıya varma hak ve yetkisine sahip olan kişidir; bu şayet tek bir kişiye *vel physica* [ya fiziksel], değişik kişilerin bulunduğu, ama bunların sadece tek bir kişi sayıldığı yerdeyse *vel moralist* [ahlaksal]" (Kant 2021a: 94). Mahkemede olası tüm öznelerin tek bir kişide toplanması durumunda davalı\tanık ile davacı\savcı arasındaki ilişkiler anlamsızlaşır. "Gerçekten burada bir kişi, başka bir kişiden şikâyet ediyor; bu başka kişi, ideal yahut gerçek olsun, aklın yarattığı bir kişidir" (Mengüşoğlu 2020: 46). Dolayısıyla vicdan mahkemesinde değişik kişilerin tek kişi olarak tasarlanması, dışsal bir fiziki mahkemenin huzurunda değil aklın huzurunda (Byrd & Hruschka 2010: 228-229) gerçekleşir.

Toplumun tabi olduğu hukuka göre yargılamanın gerçekleştirildiği mahkeme (*forum soli*), fiziksel (dışsal) mahkemedir. Bu mahkemede "dışsal geçerli bir nedenin bulunmadığı durumlarda içsel mahkemeden dışsal mahkeme olarak yararlanıp yararlanmayacağı denir" (Kant 2021a: 96). Böyle bir denemenin aracı ise, mahkeme huzurunda doğru beyanın güvence altına alınması için edilen yemindir. Çünkü hukuki özneler arasındaki insanın hakkına yönelik dürüstlük

yükümlülüğüne (Kant 2022a: 158) rağmen mahkeme huzurundaki beyanlara güvenilmez. Devletlerin tikel hukuk sistemlerindeki yasaları⁴, bu duruma örnek oluşturabilir. Kant'a göre, "doğrulukla ilgili olarak hakikati baskıyla elde etmek için kullanılan sivil araç, yemin, hakikatin kendisine duyulan saygıda kırılma yaratır" (Kant 2021d: 176-177). Bu araç, sivil mahkemelerde kişiyi itiraf (Kant 2021a: 96) etmeye mecbur bırakmaktadır. Böylece yemine mecbur kalan kişinin mahkeme huzurunda hesap verip vermeme özgürlüğü varmışçasına doğruyu söyleyeceğine inanılır (Byrd & Hruschka 2010: 225). Bu ise vicdaniliğin aksine batıl inançla (Kant 2021d: 177 ve 192) ilgilidir. İnanç ile ilgili yemine geçmeden önce iki tür yemine kısaca değinilebilir. "Kant, vaat ve iddia içeren yemin arasında ayırım yapar" (Byrd & Hruschka 2005: 51). Bir memurun göreve başlamadan önce geleceğe yönelik ettiği yemin, vaat (*promissory*) niteliğindedir. Kant, memurun görevi sonunda, geçmişe yönelik eylemleri hakkında iddia içeren (*assertoric*) bir yemin etmesinin ilkinden daha etkili olacağını belirtir (Kant 2022a: 159). Eleştiri konumuz olan yemin ise inanç üzerine (*de credulitate*) olandır.

Aslında batıl inanç olarak isimlendirilebilecek, adına din denilen inanç, hukuk idaresi için vazgeçilmezdir; bunun sebebi bu inanç olmaksızın, mahkeme gizli tutulan olayları araştırma olanaklarına yeteri derecede sahip olamazdı ve hukuki karar verme olanakları olmazdı. Burada bir halkı yeminle yükümlü tutan bir yasa bu nedenle açıkça yargı yetkisini kullanan güç lehine düzenlenmiştir (Kant 2022a: 158).

Genel olarak yemin, doğruya ulaşmak için mahkeme lehine manevi zorlamayı (*tortura spiritualis*) (Kant 2022a: 159) içeren pratik-sivil araçtır. Ancak

⁴ Çalışmamızın konusu olan yemin kavramı ile ilişkisi içinde tikel olarak Türk Hukuk Sistemi üzerinden örnekler sunulabilir. Hukuk sistemimizde yemin hakkında farklı düzenlemeler mevcuttur. Biz çalışmamız ile ilgili delil olarak yemin bahsine yer vereceğiz. Deliller, kesin ve takdiri olarak ikiye ayrılabilir. Kanun tarafından belirlenmiş hüküm ve sonuçlar bulunduğu için hâkimin bağlı olduğu deliller, kesindir. Aksi halde takdiri delillerden bahsedilir. Yemin en son başvurulacak kesin delillerden biridir. HMK m. 233/4'e göre yeminin şekli şöyledir: "Sonra 'Size sorulan sorular hakkında, gerçeğe uygun cevap vereceğinize ve hiçbir şey saklamayacağınıza namusunuz, şerefiniz ve kutsal saydığınız bütün inanç ve değerler üzerine yemin eder misiniz?' diye sorar. O kimse de 'Bana sorulan sorular hakkında gerçeğe uygun cevap vereceğime ve hiçbir şey saklamayacağıma namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ediyorum.' demekle yemin eda edilmiş sayılır." İlgili hükümdeki yemin, diğer yemin düzenlemelerinden farklı olarak hakimin kendiliğinden yönelttiği bir teklif değildir. Tarafın teklifi gereklidir. Buna rağmen yemin mahkeme huzurunda gerçekleştirilerek delil niteliği elde eder.

(inanç üzerine) yemin kendi kendisiyle çelişir. İlk olarak inanç üzerine yemin “kanaatinde olma ve bilgi arasında ortada bir şeydir, çünkü kesinlikle yemin etmeye cesaret edilecek bir şey olmayıp, ölçüp biçilebilecek bir şeydir” (Kant 2022a: 159). İkinci olarak kişi zaten vicdan mahkemesinde kendisini haksız bulur. Haksızlığın kamu önünde açıklanması isteği yalnızca haksız öznede etki (Kant 2021a: 96) oluşturur. Kamunun yararına verilen yemine rağmen yemin eden, düşüncesiz (Kant 2022a: 160) davranarak hâkimi olumsuz etkileyebilir. Üçüncüsü ise şöyledir, “yemin etme zorunluluğu devlet koşullarında bile ortadan kaybolmaması gereken insani özgürlükle bağdaşmaz” (Kant 2022a: 159). Mahkeme huzurunda olsa dahi verilen yeminin zorunluluğu insani özgürlükle çelişeceği için yemine zorlanan kişi, hâkim tarafından haksızlığa (Kant 2022a: 160) uğrar ve neredeyse umumi yalana (Kant 2021d: 177) izin verilir. Kant, yalanın bu türü hakkında şunları söyler: “İnsanın itirafa zorlandığı ve başkasının bundan haksız yere yararlanmak istediğine inanıldığı durumlar hariç başka hiçbir durumda yalan söylenmemelidir” (Kant 2021a: 276). Beyan talep etme hakkı olmayan birine söylenen yalan, yanlış beyan kapsamında kalır. Ancak yukarıda açıkladığımız üzere, bu durumda da hukuki özneler bağlamında insanın hakkı ihlal edilir. Çünkü belirli bir kişiye karşı hak ihlalinde bulunulmasa dahi mahkeme örneğinde olduğu gibi doğru beyan bekleyen bir hukuk sisteminin hakkı ihlal edilir. Ayrıca ahlaki özne olarak “belirli bir kişiye karşı değil, ama insanlığa *in praejudicium* [önyargılı] davranmış olurum” (Kant 2021a: 276). Böylece, insanın kişiliğinde taşıdığı insanlık onuru değerinde düşüşe neden olunur. Özetle ahlaki bir varlık olarak insanın içsel belirlenimiyle yalana karşı tavır sergilemesinin yanında dışsal olarak hukuk yasası ile doğruyu söyleme yükümlülüğünün düzenlendiği görüldüğünde, yemin müessesesinin yalan için bir güvence olmasının gerekmediği sonucuna varılır. Çünkü yalan söylememe buyruğuna uymayan insan yemin ederek doğru beyanda bulunmak yerine yalanının zeminini güçlendirebilir.

Sonuç

Arendt'a göre Kant, melonkolik zihin hakkındaki görüşleri ile kendisini anlatır. Bu zihin çerçevesine sahip kişi yalandan nefret eder. Ancak Kant'ın felsefesinde duyusal bir güdü olan mizaçtan ziyade ahlaki ve hukuki nedenlerle yalana yer olmadığı görülür. Saf pratik aklının yasa koyucu özelliği ile pozitif anlamda özgür olan insan, duyusal nedenlerden bağımsız olarak (biçimsel) maksimini belirlediğinde özerk (ve negatif anlamda özgür) olur. İçerikli bir maksimle genel yasa oluşturmak mümkün görünmemektedir. İçerik olarak yalanın belirlenmesi örneğinde iradenin ileri sürülmesi boşuna olacağı için genel yasa kendi kendini yok edecektir. Tanrı gibi saf iradeye sahip olmayan insan, ödev ve buyruk kavramlarını dinleyebilir. Yalan, gerçeğe aykırı beyanın kasıtlı olarak sunularak ödevin ihlal edilmesidir. Kant'a göre ödev, eylemin zorunluluğunun yasaya saygıdan kaynaklanmasıdır. Saygı ise eylemin öznel yönü, yani yasanın öznedeki etkisi ile ilgilidir. Ödev ve saygı kavramları ile ilişki içinde sunulan buyruklar araç olarak iyi ise koşullu; kendiliğinden akla uygun iradenin ilkesi ise kesindir. Yalan söylememelisin buyruğu ise kesin bir buyruktur. Dolayısıyla yalan söylememelisin buyruğu, kesin buyrukların genel yasa ve kendinde amaç biçimi ile örtüşür. Çünkü eylemlerinin taşıyıcısı olan insan, yalan söyleyerek insanlığı araçsallaştırır. Böylece ahlaki kişiliğinin değerini küçülterek insan onurunu düşürür. Ahlaki varlık olarak insan bu nedenle yalan söylememelidir.

Hukuki ilişkileri bağlamında hukuki özneler, seçimlerinin özgürlüğünün genel yasaları altında birleşirler. Ben ve ötekinin özgürlüğünün birlikteliğini sağlayan evrensel yasa, eylemin maksimi olduğu için eylemin sonucunun belirlenmesinde özgür seçim vardır. Hukuki yasada dışsal zorlayıcı olan otorite, ödev düşüncesi için güdü sağlar. Bu güdü, hak ve etik ödevleri arasındaki farklılığı oluşturur. Çünkü etik ödevlerde özgürce kendini sınırlama söz konusudur. Hak ödevlerinde ise dışsal bir zorlama görülür. Dışsal birlikteliği sağlayan hukuk yasalarının ihlal edilmesi için haksızlık oluşmalıdır. Bu nedenle hukuki öznenin

söyleyeceği yalan, ötekinin hakkını ihlal etmiyorsa buna yalan değil yanlış beyan denir. Doğru beyanı talep etme hakkı olan kişiye söylenen yanlış beyan ise ihlal oluşturur. O halde doğru beyan talep etme hakkı olmayan kişiye söylenen yanlış beyan, o kişi nezdinde yalan olmayacaktır. Ancak aleniyet ilkesi ve mahkeme örneğinde görüldüğü gibi doğru beyanı talep etme hakkı olan bir bütün olarak insanın hakkı ve hukuk sistemi ihlal edilir. Dolayısıyla yanlış beyan yalnızca hukuki özneler arasında görünüşte bir esneklik sağlar ama bütün göz önüne alındığında yalan ile aynı konuma düşer.

Mahkeme huzurunda doğru beyanın güvence altına alınmasını sağlamak için ise yemin edilir. Mahkeme, içsel (vicdani) ve dışsal (fiziksel) mahkeme olarak ayrılır. Konumuz ile ilgili olan dışsal mahkeme, yargılama için geçerli nedenler bulunmadığında içsel mahkemeden yemin aracılığıyla yararlanır. Bu nedenle yemin, doğruya ulaşmak için mahkeme lehine manevi zorlamayı içeren pratik-sivil araç olarak tanımlanabilir. Yalan söylememek için yemin eden özne, dışsal zorlamanın üzerindeki etkisi ile hakimi yanıltabilir. Ayrıca doğru beyanı elde edebilmek için yemin etmeye zorlanan özne, hakim tarafından haksızlığa uğrar. Çünkü iradesi dışında zorlanan öznenin özgürlüğü ihlal edilir. Dışsal bir zorlama ile elde edilmeye çalışılan yemin doğrultusunda istenmeyen bir sonuca, öznenin umumi yalanda bulunmasına müsaade edilir.

Çalışmamızın sorusunu Kant'ın felsefesi ışığında açıkladığımız nedenlerle tekrarlayacak olursak; hem ahlaki hem de hukuki özne olan insanın yalan söylememesi ödev olarak buyrulurken yemin müessesesine ihtiyaç bulunmakta mıdır? Yemin ile içsel olan inancın, dışsal olarak elde edilmeye çalışılması ve kişiye baskı kurularak özgürlüğünün ihlal edilmesi sonucunda umumi yalana kapı aralanması hususları göz önüne alındığında, cevabımız (Kant'ın felsefesi bağlamında) hayır olacaktır. O halde yalan söylememe ödevi olan insan, yemine ihtiyaç duymayacaktır. Ödevin ihlal edilme şüphesi bulunduğu yeminin önemi düşünülebilir. Ancak yalan söylememelisin kesin buyruğuna uymayan insanın

bulunduğu ahlaki konumda, içsel olan inancı üzerinden yemin etmesinin dışsal bir güvenilirliği sağlaması beklenmemelidir. Aksi takdirde yemin, doğru beyanın güvencesi olmak yerine dev ihlalinin bir ihlal aracı olarak kullanılabilir.

Criticism of the Oath Before the Court in the Context of Kant's Conception of Lie

Summary

Muhammet Emin ERDEMLİ

PhD Candidate

Ondokuz Mayıs University, Faculty of Human and Social Sciences, Department of Philosophy, Samsun, TR

ORCID: 0000-0002-9310-5092

m.eminerdemli@gmail.com

Introduction

According to Arendt, Kant describes himself with his views on the melancholic mind (Arendt 2021: 68). A person with this frame of mind hates lying. However, in Kant's philosophy, it is seen that there is no place for lying for moral and legal reasons rather than temperament, which is a sensory incentive.

Lie

The human being, who is free in the positive sense with the legislative feature of his pure practical reason, becomes autonomous (and free in the negative sense) when he determines his (formal) maxim independently of sensory motives (Kant 2021c: 38). It does not seem possible to establish a general law with a maxim with content. In the example of the determination of the lie as content, the general law would self-destruct since it would be futile to assert the will. Man, who does not have pure will like God, can listen to the concepts of duty and imperative. A lie is a violation of duty by deliberately presenting a statement contrary to the truth. According to Kant, duty is the obligation of action arising from respect for the law (Kant 2020: 15). Respect, on the other hand, is related to the subjective aspect of action, that is, the effect of the law on the subject (Çilingir 2018: 149). The imperatives presented in relation to the concepts of duty and respect are hypothetical if they are good as means; they are categorical if they are the principle of the spontaneously rational will (Kant 2020: 31). The imperative that you must not lie is a categorical command. Therefore, the imperative that you must not lie coincides with the general law and end in itself form of categorical imperatives. Because the human being, who is the bearer of his actions, as a means to humanity by lying (Kant 2020: 46). Thus, he diminishes the value of his moral personality and lowers human dignity. The human being as a moral being must therefore not lie.

Falsification

In the context of their legal relations, legal subjects are united under the general laws of the freedom of their choices. Since the universal law, which unites the freedom of self and other, is the maxim of action, there is free choice (Kant 2022a: 49) in determining the outcome of action. Authority, the external coercive in legal law,

provides the incentive for the idea of duty. This incentive constitutes the difference (Güneş Esgün 2017: 143-144) between rights and ethical duties. This is because ethical duties involve free self-limitation. In duties of right, on the other hand, there is an external coercion. In order to violate the laws of law that ensure external unity, injustice must occur. Therefore, if the lie told by the legal subject does not violate the rights of the other, it is not called a lie but a falsification. A falsification made to the person who has the right to demand a true statement constitutes a violation. Therefore, a falsification made to a person who does not have the right to demand a truthful statement will not be a lie in the eyes of that person. However, as seen in the example of the principle of publicity (Weinrib 2008: 164) and the court, right of human being and the legal system as a whole, which has the right to demand a truthful statement, are violated. Thus, falsification only provides an apparent flexibility between legal subjects, but, taken as a whole, it falls into the same position as a lie.

Oath Before the Court

An oath is taken before the court to ensure truthful testimony. The court is divided into an internal (conscientious) and an external (physical) court (Kant 2021a: 94). The external court, which is relevant to our topic, utilizes the internal court through an oath when there are no valid reasons for the trial (Kant 2021a: 96). Therefore, an oath can be defined as a practical-civil means involving spiritual coercion (Kant 2022a: 159) in favor of the court in order to reach the truth. The subject who oaths not to lie may mislead the judge with the effect of external coercion. In addition, the subject who is forced to oath in order to obtain the true statement is wronged by the judge (Kant 2022a: 160). Because the freedom of the subject who is forced against his will is violated. In the direction of the oath, which is tried to be obtained through an external coercion, an undesirable result, the subject is allowed to make a public lie (Kant 2021d: 177).

Conclusion

To reiterate the question of our study for the reasons we have explained in the light of Kant's philosophy; is there a need for the institution of oath when the human being, who is both a moral and legal subject, is commanded not to lie as a duty? Considering the issues of trying to obtain the belief, which is internal with the oath, externally and opening the door to public lying as a result of violating the freedom of the person by putting pressure on the person, our answer (in the context of Kant's philosophy) will be no. Therefore, a person who has a duty not to lie would not need an oath. The importance of an oath can be considered when there is a suspicion of a violation of duty. However, in the moral position of a person who does not obey the categorical imperative not to lie, taking an oath on the basis of his internal belief should not be expected to provide external reliability. Otherwise, the oath can be used as a means of violation of the violation of duty instead of being a guarantee of true statement.

KAYNAKÇA | REFERENCES

Arendt, H. (2021). *Kant'ın Siyaset Felsefesi Üzerine Dersler* (çev. Devrim Sezer, İsmail Ilgar). İstanbul: İletişim Yayınları.

Avcı, N. (2017) Inquiry into the Forms of Intersubjectivity in Kant's Practical Philosophy with a View to Cosmopolitan Ideal. *Dialogue and Universalism*, 1 (27), 135-149.

Byrd, B. S. & Hruschka J. (2005). Kant on Why Must I Keep My Promise. *Chicago-Kent Law Review*, 81 (1), 47-74.

Byrd, B. S. & Hruschka, J. (2010). *Kant's Doctrine of Right a Commentary*, New York: Cambridge University Press.

Çilingir, L. (2018). *Pratik Felsefe*. Ankara: Elis Yayınları.

Çilingir, L. (2020). Kant'ta Siyasetin Ahlakileştirilmesi. *Temaşa Felsefe Dergisi*, (14), 28-47.

Güneş Esgün, T. (2017). Kant'ın Hukuk Öğretisinde Yurttaşlık Durumuna Geçiş ve İzin Verici Yasanın Olanakları. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (23), 139-58.

Kant, I. (1991). *The Metaphysics of Morals* (trans. Mary Gregor). New York: Cambridge University Press.

Kant, I. (1996). On a Supposed Right to Lie From Philanthropy (1797). *Practical Philosophy* (trans. Mary J. Gregor, pp. 605-616). Cambridge University Press,

Kant, I. (2017). *Güzellik ve Yücelik Duyguları Üzerine Gözlemler* (çev. Ahmet Fethi). İstanbul: Hil Yayın.

Kant, I. (2020). *Ahlâk Metafiziğinin Temellendirilmesi* (çev. İonna Kuçuradi). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kant, I. (2021a). *Ethica* (çev. Oğuz Özügül). Ankara: Fol Kitap.

Kant, I. (2021b). *Fakültelerin Çatışması* (çev. Mevlüt Albayrak). Ankara: Fol Kitap.

Kant, I. (2021c). *Pratik Aklın Eleştirisi* (çev. İonna Kuçuradi, vd.). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kant, I. (2021d). *Salt Aklın Sınırları Dâhilinde Din* (çev. Lokman Çilingir). Ankara: Elis Yayınları.

Kant, I. (2022a). *Ahlakın Metafiziği Hukuk Öğretisi* (çev. Altan Heper). Ankara: Fol Kitap.

Kant, I. (2022b). Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795). *Politik Yazılar* (çev. Aydın Gelmez, ss. 113-169). Ankara: Dipnot Yayınları.

Kant, I. (2022c). *Pragmatik Bakış Açısından Antropoloji* (çev. Mukadder Erkan). Ankara: Fol Kitap.

Kant, I. (2023). *Eğitim Üzerine* (çev. S. Emre Bekman). İstanbul: İz Yayıncılık.

Mengüsoğlu, T. (2020). *Kant ve Scheler'de İnsan Problemi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Satıcı, M. (2020). *Kant'ın Hukuk Felsefesi*. Ankara: Doruk Yayınları.

Uygun, O. (2021). Immanuel Kant ve Ahlakın Temel İlkesi. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1439-54.

Weinrib, J. (2008). The Juridical Significance of Kant's 'Supposed Right to Lie'. *Kantian Review*, 1 (13), 141-170.

Wheeler, R. (2007). Kant on Untruths and Lying. *Teaching Ethics*, 1 (8), 51-65.

Wood, A. (2011). Kant and the Right to Lie Reviewed Essay: On a Supposed Right to Lie From Philanthropy, by Immanuel Kant. *Revista de Filosofía de la Universidad Del Norte*, (15), 96-117.